

Igaüks loeb!

KERLI KÕIV:

otsuseid tuleb teha inimeste reaalseid vajadusi arvestades lk 2

AIGAR KALK:

soovin, et liiguksime rahumeelse Rõuge valla suunas lk 2

SDE Rõuge valimiskompass. Vaata, kelle mõtetega sinu valikud kõige enam kokku sobivad.

IGA KANT LOEB!

Igaüks loeb!

Lauri Läänemets

Sotsiaaldemokraatide esimees

Hea Eesti inimene, ära lase ennast taaskord petta. Paljud erakonnad lubavad neil valimistel kättemaksu valitsusele, kuid mitte lahendusi ja vastutust tuleviku eest. Tugevat majandust ei ehita Euroopa suurima ebavõrdsusega, jõuetus riigis.

Ebavõrdsus lõhub ühtsust

Eestis kuulub 10%-le inimestest 59% varadest. Vaid paarikümne aastaga oleme jõudnud varanduslikus eba-

võrdsuses Euroopa tippu. See tähendab, et peredel napib toidu- ja laste huviharidusraha. Samas kasvavad riigikaitse kulutused miljardi euro võrra. Ära usu neid, kes lubavad samal ajal suurendada riigi kulusid ja vähendada maksumulusid! See on samasugune vale, nagu oli kurikuulus „Lugege mu huultelt“.

Kasvav ebavõrdsus pole ainult õigluse küsimus, vaid ka majandusprobleem – kui meie inimesed ei jaksaks osta kohalikku kaupa ja teenust, siis on meie ettevõtjatel vähem raha ka tootearenduseks ning ekspordiks. Liiga suur ebavõrdsus teeb lõpuks kõik vaeseks, eriti väikelinnades ja maapiirkondades.

Õiglane koormus

Peame muutma maksusüsteemi nii, et rikkamad panustaksid rohkem ja keskmise pere koormus väheneks. Selleks vajab Eesti peresid säästvat, aga

riigieelarvet täitvat astmelist tulumaksu. Nii on riigieelarves raha riigikaitse, hariduse ja arstiabi jaoks, samas on ka Eesti peredel raha, et osta Eesti ettevõtja teenuseid ning kaupu.

Koormuse õiglasemaks jaotamiseks algatasid sotsiaaldemokraadid Riigikogus ka seaduseelnõu toiduainetete käibemaksu vähendamiseks 9%-le.

Head avalikud teenused

Sotsiaaldemokraadid seisavad selle eest, et põhiteenuseid näiteks hariduses, tervishoius ja sotsiaalhoolekandes ei kärbitaks. Nende teenuste pakumise vähendamine tähendab inimeste omaosaluse suurenemist. See on aga sisult sama keskklassi ja vähem teenivate inimeste maksumaksu suurendamisega, sest jätab vähem raha kätte. Tulumaksu langetamisest tuleneva paarikümneeurose võidu rõõm kaob kiiresti, kui pere

peab lapse huvihariduse eest kuus 25 eurot rohkem maksma. Samuti tervishoius – paremerakondade lubatud eraraha kaasamine tähendab tegelikult lihtsalt patsiendi suuremat rahalist panust. Sa ei võida, kui pead 10 000 eurose operatsiooni eest maksma 10% omaosalust.

Miks valida sotsiaaldemokraadid?

Igas külas, alevikus ja linnas võiks olla võimalik mitte ainult elada, vaid teenida väarikat palka ning pensioni. Riigi õhukeseks lihvimine seda aga ei võimalda. Tee kohalikel valimistel otsus siinses ajalehes esile toodud sotsiaaldemokraadist kandidaadist ka suks. Hooliv kohalik võim on tugev alus võimuvahetuseks ka riigis.

Eesti kaitsetahe on tugev, kui igaüks tuleb toime. Iga pere, iga linn ja maapiirkond. Iga Eesti inimene. Sest – igaüks loeb!

Lahenda RISTSÕNA ja võida reis!

Kerli Kõiv: otsuseid tuleb teha inimeste reaalseid vajadusi arvestades

Sinu käes on leht, mis kajastab nende inimeste mõtteid ja väärtusi, kes on otsustanud Rõuge valla volikokku kandideerida Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimekirjas. Meie südames on hoolivus ja mõtetes reaalne kriitiline meel arengusammudeks.

Omavalitsuse poole pööratakse ikka ja alati põhjusega: olla toetatud, märgatud, kaasatud või hoida oma kodukanti elujõulisena. Me kogeme olukordi ja tegevusi just neis valdkondades, mis meile ja meie lähedastele kõige enam korda lähevad. Valla juhtimises on oluline usaldus inimeste vajaduste suhtes ja kiire reageerimine. Otsuseid tehes tuleb neid vajadusi arvestada, hinnata kriitiliselt valla demograafilisi näitajaid ja kaaluda põhjalikult, millist mõju meie otsused tegelikult avaldavad.

Demograafilised väljakutsed

Valla statistilisi põhinäitajaid tuleb jälgida pidevalt ja kriitilise pilguga. Statistikaameti andmed on murettekivad: viimase kolme aastaga on meie valla elanike arv vähenenud enam kui 250

102

Kerli Kõiv
haridusjuht

inimese võrra. See on märkimisväärne kaotus. Põllumajandus- ja regionaalministeeriumi rahvastikuprognoozi järgi on Rõuge vallas 2050. aastaks 3913 elanikku, kui sündimus, suremus ja rändemust-rid jäävad samaks. Ent kui arvestada linnastumise ja üleilmsete muutuste mõju, võib rahvaarv kahaneda lausa 41–48%, mis tä-

hendaks vaid 2439–2794 elanikku.

Mida see tähendab? Ühelt poolt peame tegema sihikindlat tööd selle nimel, et elanike arv püsiks, teisalt tuleb hinnata reaalseid võimalusi ja arendada teenu-seid nutikamalt: ikka nii, et säiliks olemasolev, kuid toimuks ka areng. Vältida tuleb otsuseid, mis inimesi siit eemale viivad. Rõuge vald peab

olema usaldusväärne paik kasvamiseks, õppimiseks, tegutsemiseks ja väärikaks vananemiseks.

Arenguhüpet vajavad valdkonnad

Peale meie enda tunnetuse annab ka võrdlus teiste omavalitsustega kasuliku pildi, kuhu suunata järgnevate aastate tegevuste prioriteet. Tugevate külgede poolest paistame praegu silma alushariduse, täiskasvanute sotsiaalhoolekande ning ettevõtluse toetamisel. Seda tugevust tuleb hoida. Järeleaitamist vajavad kriisideks valmisolek, kultuuri- ja sporditegevus, noorsootöö, transpordikorraldus, külade heaolu ning jäätmemajandus.

Nende valdkondade näitajad on teistest omavalitsustest paremad ja vajavad suuremat tähelepanu.

Inimesed kui valla elujõud

Valdkondade elujõudu ei määra hooned, vaid inimesed, olgu nad siin püsivalt või ajutiselt. Ka siit juba mujale liikunud noortel, ettevõtjatel või teadlastel on koht meie arenguloos. Neil on teadmisi ja oskusi, mida peame oskama kasutada. Haridus-, sotsiaal- ja kultuurielud peab jääma meie kogupaika alles ning ettevõtjad saavad olla vallale tugevad partnerid nii

Kultuuriantropoloog Margaret Mead on öelnud: “Ära kunagi kahtle selles, kas väike rühm hoolivaid ja pühendunud inimesi suudab maailma muuta. Tegelikult maailma just nii muudetaksegi.”

igapäevaelus kui ka kriisiolukordades.

Me peame kohalike vajadustega teadlikult ja üheskoos tegelema ning suunama kriitilised sõnumid ka riigi tasandile. Erakondliku nimekirjana kandideerimine annab selleks parema võimaluse.

Kutsun sind, hea lugeja, meid toetama. Ilma sinuta ei sünni otsuseid sinu kandi üle.

Igaüks meist loeb. Iga kant loeb. Soovin Rõuge vallale ilusat ja kestvat tulevikku!

CV

- Haridusjuht Võrumaa Arenduskeskuses
- Tartu Ülikooli nooremteadur ja -lektor
- Pikaajaline noorsootöö kogemus
- Magistrikraad sotsiaaltöös ja haridusinnovatsioonis
- Lõpetamas doktoriõpinguid haridusteadustes Tartu Ülikoolis
- 1999–2021 Rõuge Vallavolikogu liige

Aigar Kalk: soovin, et liiguksime rahumeelse Rõuge valla suunas

Mie vald vajab rahumeelsust. Rahumeelsust, mille kaudu mõistetakse, et on erinevaid vaatenurki ja arvamusi, kuid lahendused leitakse mitte üksteist ignoreerides, vaid üksteist kuulates ja koos arutledes. Jah, alati ei ole tulemus see, mis kõigile sobib, kuid aruteluruum võimaldab mõista, miks sellise tulemuseni jõutakse. Oluline on teekond. Probleem, mida lahendatakse, on ju sama, kuid lähenemised võivad olla erinevad.

Eestis on ikka olnud juhtumeid, kui otsus sünnib enne arutelu, ja alles siis hakatakse tagajärgedega tegelema. Rõuge vallas tuleb seevastu kindlalt jätkata osaluse ja avatud arutelude tradit-

siooni. Tuleb luua aeg ja ruum, kus kõik osapooled saavad võtta vastutuse ja omada rolli lahenduste kujundamisel. Meie valla rikkus ei peitu vaid ametnike teadmistes: iga kogukonna liige omab olulisi teadmisi ja kogemusi.

Volikogu saab oma istungitel ja komisjonides olla eeskujuks avatud arutelukultuurile. Just volikogu liikmed määravad, kas erimeelsused viivad vastasseisuni või ühiselt leitud lahendusteni.

Valla elaniku jaoks on oluline, et kodu oleks ligipääsetav, teenused ja tegevused kättesaadavad ning suhted naabritega head. Ka vald saab olla hea naaber, hoides korras oma tegutsemisruumi ja toetades neid, kes abi vajavad.

103

Aigar Kalk
ettevõtja

104
Ene Käris
õppejuht

Ere Käis: keskkonnal on meie igapäevaelus suur mõju

Olen läbi ja lõhki maa- ja hariduseinimene ning soovin, et sõltumata elukohast oleks kõikidel inimestel Rõuge vallas hea elada.

Kõige südamelähedasem on mulle kindlasti haridus, sest vananev elanikkond ja sündimuse vähenemine seab omavalitsusele paraja väljakutse selles valdkonnas. Õppekohtade säilitamine tähendab targa ja paindliku haridusvõrgu loomist, kus iga piirkond loeb ja iga laps saab kvaliteetse hariduse.

Elan valla keskusest kaugel ning tööle minnes sõidan läbi peaaegu pool valda ja tehes paar korda kuus kogu vallale ringi peale, on mul ülevaatlilik pilt ka heakor-
rast. Vahel kipume unustama, kui suur mõju on ümbritseval keskkonnal meie igapäevaelus. Heakord mõjutab otseselt elanike

rahulolu, turvatunnet ja kogukonna mainet, tõstab kinnisvara väärtust ning toetab kohaliku looduse säilimist.

Kõige teravam probleem on teede olukord

Auklikud ja porised teed kevadel ja sügisel, libedus talvel või tohutu tolm suvel pärsivad kogukondade omavahelist suhtlust ja üritustest osavõttu. Transpordiametiga peab kindlasti olema tihedam koostöö ja kindlad kokkulepped, kui sageli hooldatakse teid, ka aleveid läbi-
vaid suuremaid magistraale, ja tehakse umbrohutõrjet.

Palju paremaks saab muuta ka jäätmemajandust. Hajaasustusega piirkonnas on väga keeruline organiseerida vana mööbli, ehitus- ja ohtlike jäätmete viimine Rõuge jäätmejaama. Taastama peaks süsteemi, kus vallavalitsus organiseerib vähemalt korra aastas jäätmete äraveo kogukonna keskustes.

Heakord ei ole ainult esteetika küsimus, vaid ka osa turvalisest ja

hoolivast kogukonnast. Siin tulebki mängu kogukonnatöö: ühine panustamine elukeskkonna parandamise ja sidemete tugevdamise kogukondade vahel.

Heakord ja kogukonnatöö on meie kõigi ühine vastutus ja võimalus

See on võimalus kujundada selline elukeskkond, kus on hea elada, töötada ja vaba aega veeta. Koos teeme rohkem kui üksi.

On igati tervitatav, et loodud on eakate kogu ja noorte volikogu, kelle häält kuulatakse piirkonna elu parandamisel. Mis saab aga nendest ettepanekutest edasi ja kui palju kõige sellega arvestatakse? Valla elu arendamisel peaks rohkem kaasama ka MTÜ-sid ja külanemaid, sest kohalik omavalitsus saab olla edukas ainult siis, kui see arvestab oma inimeste häältega ja annab võimaluse kaasa rääkida. Tihti on just elanikel kõige rohkem ideid, kohaliku elu tundmist ja valmisolekut oma panus anda.

Helen Puusalu: Valime haritud tuleviku!

Iga laps väärrib parimat haridust. See on meie tuleviku alus. Minu jaoks on oluline, et kvaliteetne haridus oleks kättesaadav kõigile olenemata elukohast. Lapsel peab olema võimalus õppida kodulähedases koolis.

Perede jaoks on tähtis, et lapsed ei peaks veetma pikki tunde koolibussis. Lühike koolitee vähendab nende väsimust ning jätab rohkem aega huviringide ja hobide jaoks. Kodulähedane kool on sageli ka kogukonna süda, see aitab hoida piirkonda elujõulisena. Anname oma lastele parima stardipositsiooni eluks, panustades kodulähedasse ja kvaliteetsesse kooli.

CV

- Hargla Kooli direktor ja ettevõtja
- Kõrgharidus majandus- ja haridusteadustes
- Võrumaa Naiskodukaitse liige
- Vastse-Roosa külaseltsi juhatuse liige
- Viie lapse ema

106
Helen Puusalu
koolijuht

Maie Oppar: avalikud teenused vajavad arendamist

Astun ja astun – tee otsa ei saa, künkalt ma tulen, taas künkale saan.

Olgu vili täis vaeva ja kive täis maa, mu kodu, mu Ruusmäe, ma tulen taas.

Andres Uba 1976

Need on Andres Uba surematud värsiread meie kodukandi kohta, mis pole ühegi valitsuse ajal minetanud oma sügavat tähendust. Ruusmäe kant on ikka tuntud siit võrsunud väga tugeva haritlaskonna ja tegusate inimeste poolest. Minu kodu on Ruusmäel ja olen elanud Missos, kuid töö tõttu õnnestus mul tutvuda ka teiste piirkondadega ning mõistsin, et elame küll ääremaal, kuid teist nii elujõulist ääremaa-

piirkonda Eestis ei ole. Tugev kogukonna tunne, hoolivus ja abivalmidus on väärtused, mis on kandnud meid läbi aegade.

Ma pean tähtsaks, et erivajaduste puhul pööratakse tähelepanu juba lapse esimeste murede ilmne-
misel, sest varajane sekkumine võimaldab tõhusamalt toetada lapse arengut ning ennetada tulevase raskusi. Mida varem algab toetavate abinõude rakendamine, seda väiksemad on kulutused ja suurem tõenäosus saavutada positiivseid tulemusi. Selleks on oluline koostöö perekonna, haridusasutuste ja spetsialistide vahel.

Praeguse haridusvõrgu säilimiseks ja arendamiseks on vaja külladesse inimesi. Inimesed vajavad aga töökohti, korras teedevõrku ning kooskäimise võimalusi. Rõuge valla rahvamajade ühendamine ei ole täitnud oma eesmärki ning isetegevus paljudes kantides on hääbumas. Tuleb leida lahendus paikkondliku kultuurielu taastamiseks, nt piirkondlike kultuurikorraldajate kaudu.

Suuremaid arenguvajadusi näen avalike teenuste pakkumisel. Tõhusa, kodanike vajadustele tõeliselt vastava abi ja nõustamise saab tagada, kui valla ametnikud kuulavad aktsepteerivalt ning kaasalöövalt kodanikke ning on valmis leidma lahendusi ka keerulistes olukordades. Põhjendused, miks midagi ei saa, saab asendada sellega, kuidas saab. Väärtustades oma väikesed kogukondi ja tagades inimestele paremad võimalused iseendast hoolida ning arenda, tugevneb ja areneb tervikuna ka kogu meie Rõuge vald. Meie tugevus algab meie nõrgimast lülis!

111
Maie Oppar
koolijuht

CV

- Rõuge Põhikooli õppejuht
- Endine Misso Kooli direktor

105
Tauri Tuusis
ettevõtja,
põllumees

Tauri Tuusis: iga pere heaolu loeb

Igal perel, külal ja kandil on oma lugu. Olen tänulik oma vanematele, kes õpetasid mind väärtustama maaelu ja -tööd. Mul on olnud au õppida oma isa kõrvalt põllutöid ning nende oskuste toel tegutsen praegu Rõuge vallas väikeettevõtjana.

Minu töö ja vabatahtliku päästja ülesanded on viinud mind paljudesse meie kandi küladesse ning olen isiklikult kogunud, kui tähtis on, et valla tugi ja abi jõuaksid kiiresti igasse paika: teehooldus, lumetõrje või reageerimine kriisiolukordadele.

Miks ma kandideerin?

Soovin oma igapäevase töö ja kogemuse kõrvalt panustada valla juhtimisse, et ühiselt kujundada

turvaline ja väga hea kriisivalmidusega Rõuge vald. Piiriäärse vallana peame olema paremini kriisideks valmis. Vallas peab olema piisavalt generaatoreid, et tagada toimiv energiavarustus katkestuste ajal. Meil on vaja kriisitanklat ning kindlat kohta, kuhu inimesed saaksid koguneda ja abi leida. Turvalisus tähendab seda, et iga vallaelanik igas kandis teab, kust ja kuidas abi saada. Kas sina praegu tead?

Ettevõtlus ja töövõimalused

Rõuge vald peab olema kindel ja toetatud tegutsemispaik ettevõtjatele. Usun, et meil on tarkust ja nutikust korraldada vallasest tuge ja nõustamist kohapeal. Olgu tegemist põllumehe, teenindus- või turismiettevõtjaga, valla abi asjaajamisel ja projektide nõustamisel peab olema kättesaadav just siin meie koduvallas. Meie ettevõtjate ideedest ja tegutsemistahtest sõltub meie tööhõive. Kodulähedane töö on igale inimesele, aga eelkõige lastega peredele väga oluline.

CV

- Töökoht metsanduses, põllumajandusettevõtte omanik
- Rõuge kooli viiastlane, põllumajandusharidus
- Vabatahtlik päästja, 3 lapse isa
- Hobiks autosport

Haridus ja perede heaolu

Perede heaolu ja koosolemise aeg sõltuvad suuresti sellest, kui lähedal on vajalikud teenused. Minu ja Elini peres kasvab kolm last ning tean hästi, kui oluline on alus- ja põhihariduse, ka huvitegevuse kättesaadavus kodukoha lähedal. Soovin, et meie vallas saaksid pered rohkem koos aega veeta, et ei peaks pikki vahemaid läbima kooli või huviringidesse sõiduks, vaid kõik vajalik oleks kodu lähedal ja käeulatuses. Lähimõeldud otsused aitavad seda luua.

Sirje Pärnapuu: elav kogukond sünnib kultuurist ja koosloomest

Kultuur on meie ühine mälu ja loovuseallikas, see hoiab kogukonda koos ning annab igale inimesele võimaluse kuuluda ja osaleda.

Ühised sündmused, peod, talgud, laadad, spordisündmused, rahvamajades toimuvad tegevused, raamatukogude ja huviringide töö – kõik see teeb kodupaiga elavaks ja köitvaks.

Väga oluline on, et iga küla ja piirkond tunneks end märgatuna ning et vallajuhtimine ei jääks inimestele kaugeks, vaid sünniks koostöös kogukondadega. On piirkondi, kus kultuuri- ja huvitegevus vajab tugevat tuge ja tuget. Valla abi on hädavajalik, et tagada igale külale ja kogukonnale võrdsed arenguvõimalused.

Oluline on tuua valla eri paikades asuvatesse rahvamajadesse rohkem elu ja tegevusi, et need kujuneksid taas kogukondade südameteks. Ainult nii sünnib tõeline kodutunne ja säilib areng. Raamatukogud on praegu paljudele olulised kohtumispaidad. Kokku tulles suudetakse toime tulla üksindusega, mis kauges maakohas või üksi elades võib tekkida. Raamatukogud peavad veelgi enam olema moodsad kogukonnakeskused.

Meie valla sportimisvõimalused on mitmekesised, kuid neid saab veelgi enam arendada. Nii sünnivad uued üritused, mis ulatuvad tippspordivõistlustest rahvamatkadeni ja toovad kokku eri põlvkondi.

Liikumisvõimaluste laiendamine peab arvestama erinevate vanuserühmade vajadusi alates laste mänguväljakutest kuni eakatele mõeldud tegevusaladeni. Elav kogukond sünnib kultuurist ja koosloomest. Meie eesmärk on, et kultuur, sport ja huvitegevus oleksid kättesaadavad igale põlvkonnale kogu elukaare vältel.

Kohalikul tasandil sündinud algatused vajavad märkamist ja tunnustamist. Ideed vajavad valla toetusprogramme. Iga küla tugevus on tema inimesed, väärtused ja traditsioonid - vallal lasub vastutus neid toetada, et elu püsiks igas piirkonnas mitmekesine ja väärikas. Pole juhus, et öeldakse: kuni su küla elab, elad sina ka.

Olen pühendunud ja siiras eestvedaja, kellel on pikaajaline kogemus kultuuri-, turismi-, hariduse ja kogukonnatöö valdkonnas. Mulle on omanee meeskonnatöö edendamine, inimeste kaasamine ning praktiline korraldusoskus. Tegutsen alati suure südame, täpsuse ja hoolivusega, otsides lahendusi, mis loovad päriselt väärtust. Hindan koostööd, arenguvõimalusi ja tähenduslikke väljakutseid.

108
Sirje Pärnapuu
turismi- ja
kultuurikorraldaja

109

Aimar Sisask
elanikkonnakaitse
koolitaja, vabatahtlik
päästja

Aimar Sisask: et kogukond ei jääks kriisi ajal hätta

Päästekorraldus on osa minust – neljanda põlvkonna päästjana tunnen vastutust oma kogukonna ees.

Päästetöö on minu peres olnud alati loomulik osa elust, mitte lihtsalt hobi või töö. Sellise eluviisi kaudu tunnen, et annan oma kogukonnale midagi tagasi.

Olen teinud koostööd ka teiste komandodega ning aidanud viia tehnikat ja varustust Ukrainasse. Kui kusagil on kogukond hädas,

CV

- Ettevõtja, Luutsniku komando vabatahtlik päästja
- Elanikkonnakaitse koolitaja, kriisiõppekeskuse arendaja
- Õppinud Estonian Business Schoolis ärijuhtimist
- Hobiks purjetamine

tuleb appi minna: see on loomulik inimlik kohustus.

Mulle on väga tähtis, et meie kogukond ei jääks kriisi ajal hätta. Ei saa loota, et küll me siis kuidagi hakkama saame: valmisolek sünnib

ainult pideva harjutamise ja teadlikkuse tõstmise kaudu.

Minu südameasi on ka noorte kaasamine. Olen saanud õpetada asenduskodu lapsi ja see kogemus kinnitas, kui palju on noortel jõudu ja huvi. Miks mitte viia päästeteadmisi rohkem koolidesse ja noorsootöösse? Neid oskusi läheb elus alati vaja. Ühtlasi kasvab peale põlvkond, kes oskab hoolida ja tegutseda nii enda kui ka teiste nimel.

Rõuge vallas pean väga oluliseks, et meil oleks tugev kriisivalmidus. See tähendab, et juba enne kriisi lepitakse kokku, kes mida teeb, kus on vajalik varustus ja kuidas me üksteist toetame. See ei tohi sõltuda sellest, kes parasjagu vallamajas ametis on: süsteem peab toimima alati.

Olen tihti mõelnud, kas oleme valmis, kui hooldekodu vajab evakueerimist. Kas meil on piisavalt varustust ja generaatoreid? Need ei ole ainult vabatahtlike küsimused, vaid terve kogukonna ja vallajuhtide vastutus.

Kuigi abikutsed liiguvad riikliku süsteemi kaudu, oleme esimesed reageerijad ikkagi meie kohalikul komandod ja vabatahtlikud. Olgu tegemist tormi tõttu maha langenud puu, eksinud matkalise või mõne muu hädaga – meie oleme esimesed, kes kohapeal tegutseda hakkavad. Selleks on vaja toimivat koostöövõrku, milles osaleb aktiivselt ka vallavalitsus.

Oluline on ka kerksuskeskuste loomine, kus inimesed saavad kriisilukorras tuge, varjualust ja infot. Samamoodi on minu jaoks tähtis, et vabatahtlikud päästjad saaksid valla otsustesse oma panuse anda. Seepärast otsustasin ka ise kandideerida volikokku: see on minu viis kanda vastutust ja seista selle eest, et meie vald oleks turvaline ja kriisideks valmis.

Hea kriisiplaan ei ole pelgalt paberile pandud formaalsus, vaid see võib päästa elusid. Tugev kogukond sünnib sellest, kui igaüks meist tunneb, et tal on oma roll. Mina olen selle rolli leidnud päästetöös ja tahan, et ka meie vald oleks valmis alati ja kõigeks.

114

Janis Orgla
ettevõtja

Janis Orgla: mul on jõudu ja tahtmist Rõuge heaks panustada

Kes sa oled ja millega tegeled?

Olen noor ja töökas põllumees. Mulle meeldib oma kätega tööd teha ja tulemusi näha – põllumajanduses näeb seda selgelt iga päev. Peale töö armastan ka jahindust, vanatehnikat taastamist ja igasuguste huvitavate projektidega tegelemist.

Miks oled valinud oma koduks Rõuge?

Olen kogu oma elu siin elanud ega kujuta ettegi, et lähaksin mujale. Rõuges on hea, rahulik ja turvaline elada. Siin on kõik olemas, mida õnnelikuks eluks vaja, kui osata seda hinnata. Loodus, inimesed ja kogukonnatunne – see kõik loob hea keskkonna nii tööks kui ka pereeluks.

Milliseid väärtusi ja võimalusi Rõuges kõige enam hindad?

Eelkõige seda, et siin on tugev kogukond ja üksteisest hoolitakse. Ka noorel inimesel on siin võimalik leida oma tee ja tunda end osana millestki suuremast. Hindan elu puhta looduse keskel ja seda, et on

CV

- Kohalik põline põllumees
- Vabatahtlik päästja
- Hobideks jahindus, vanatehnika

ruumi nii tööks kui ka hobideks.

Miks otsustasid kandideerida?

Tunnen, et mul on jõudu ja tahtmist midagi siia tagasi anda. Kogukonna heaolu ei sünni iseenesest – selle nimel tuleb tegutseda ja õlg alla panna. Kui igaüks meist panustab kasvõi natuke, siis üheskoos loome helge ja kestva tuleviku.

Milline on sinu kujutluspilt Rõuge tulevikust?

Näen Rõuget paigana, kus on head tingimused elamiseks nii noortele peredele kui ka eakatele. Paigana, kus väärtustatakse loodust ja traditsioone, aga ollakse ka avatud uutele ideedele. Minu unistus on, et Rõuge jääks alati koduks, kuhu inimesed tahavad jääda ja kuhu ka tagasi tulla.

Andrus Piigli: koos tegutsedes loome parema tuleviku

Mis on sulle Rõuge vald oluline?

Olen neljandat põlve rõugelane. Siin on mu kodu, juured ja tulevik, pere, sõbrad ja kogukond – need on kujundanud mind inimesena. Mulle on tähtis, et meie vald oleks tegus ja turvaline paik, kus tuntakse end hoituna ja kus on head võimalused õppida, töötada ja peresid luua. Kodukandi tegus elu hoiab inimesi siin ning annab meile kõigile kuuluvustunde.

Mis on meie vallas hästi?

Näen palju positiivset. Hindan kõrgelt aktiivseid külasid ja tegusaid kogukonnagruppe, kes hoolivad

üksteisest ja loovad ühiseid elamusi. Ettevõtjad teevad suurepäraselt tööd kohaliku elu elavdamiseks. Meil on imetlusväärset palju inimesi, kes panustavad vabatahtlikult, et kodukant oleks ilusam ja turvalisem. Koostöö ja ühtekuuluvustunne teevad Rõuge vallast erilise paiga.

Mis vajab arendamist?

Muidugi on valdkondi, kus peame veel rohkem pingutama. Noored liiguvad tihti mujale, peame mõtlema, kuidas hoida neid kodukandis. Samuti vajavad tähelepanu eakate heaolu parandamine, teede korrashoid ja ühistranspordiühendused. Oluline on toetada neid, kes

116

Andrus Piigli
ettevõtja

CV

- Ettevõtja ja nelja lapse isa
- Üle 20 aasta kogemust toitlustuses ja kohvikute juhtimises
- Tartu Ülikooli kutseõpetaja eriala üliõpilane
- Kaitseliidu tegevliige

loovad siin töökohti, tagades valla elujõulisuse ja elamisväärsuse.

Kuidas peaksime edasi liikuma?

Soovin kasutada oma kogemusi ja teadmisi valla hüvanguks, et tuua haridusvõimalused ja tööelu siia lähemale ning toetada ettevõtlikust. Tahan hoida kogukonda tugevana, et inimesed tunneksid end väärtuslikuna. Üheskoos tegutsedes saame Rõuge vallale luua parema tuleviku, kus on rohkem võimalusi kõigile elanikele, puhkajatele ja turistidele.

SDE Rõuge programm:

- 1 Elanike pöördumised saavad kiire ja sisuka vastuse.
- 2 Valla juhtkond ja ametnikud on kohal, nähtavad ja reageerivad kogukonna tegelikele vajadustele.
- 3 Elanike kaasatus on tagatud kogukonna-, eakate- ja noortekogu kaudu.
- 4 Kultuur elab ja areneb tugevas omavalitsuse ja kogukonna koostöös.
- 5 Raamatukogud pakuvad mitmekesiseid ja kättesaadavaid võimalusi igale elanikule.
- 6 Õppimine on kodule ja kogukonnale lähedal.
- 7 Kool ja noorsootöökeskus pakuvad koostöös sisukaid kogupäevakooli lahendusi.
- 8 Lasteaia- ja kooliõpetajate piisav palgafond väärtustab nii olemasolevaid kui uusi õpetajaid.
- 9 Noorte kogukondlike ideede elluviimist toetab noorte omaalgatusfond.
- 10 Eakate toetamine selliselt, et nad saaksid turvaliselt ja väärikalt oma kodus võimalikult kaua elada.
- 11 Erivajadustega ja eakate elanike heaks tegutsetakse koos kogukonnaga.
- 12 Oleme valmis kriisideks – loome koostöös ettevõtjate ja vabähendustega turvalised lahendused.
- 13 Asulatevahelised teed on heas seisukorras, tagades sujuva liikumise üle valla.
- 14 Külad ja asulad on puhtad, hoolitsetud ja kutsuvad elukeskkonnad.

Vaata põhjalikumalt: www.sotsid.ee/rouge

Sinu kandidaadid

 102 Kerli Kõiv haridusuuendaja	 103 Aigar Kalk ettevõtja	 104 Ere Käis õpetaja	 105 Tauri Tuusis ettevõtja, põllumees	 106 Helen Puusalu koolijuht	 107 Elar Kutsar tehnikavaldkonna spetsialist
 108 Sirje Pärnapuu turismi- ja kultuurikorraldaja	 109 Aimar Sisask elanikkonnakaitse koolitaja, vabatahtlik päästja	 110 Katrin Tamberg-Tolk noorsootöötaja	 111 Maie Oppar koolijuht	 112 Peeter Tuusis ehitusvaldkonna spetsialist	 113 Triinu Ülper sotsiaalvaldkonna spetsialist
 114 Janis Orgla ettevõtja	 115 Egle Kõva heaoludisainer	 116 Andrus Piigli ettevõtja	 117 Maria Reiljan-Pircher õpetaja, eripedagoog	 118 Jaanus Kõiv ettevõtja	

Katrin Tamberg-Tolk: noorsootöö vajab suunamuutust

Rõuge vald on teinud olulisi samme noorte toetamisel ja noorsootöö arendamisel. Siiski on aeg küsida, kas me liigume päriselt noorte vajaduste järgi? Kas kuulame noori ja neid, kes nendega töötavad?

CV

- Rõuge valla noorsootöötaja
- Õppinud Eesti Maaülikoolis loodusteadusi
- Tartu Ülikoolis kogukonna- ja huvitegevuste juhtimise tudeng
- Kahe poja ema
- Hobideks muusika ja laulmine

Noorsootöö on pidevas muutumises. Piirkonnas on noori vähemaks jäänud ja nende tegevusviisid on muutunud. Noortekeskus kui noorte kooskäimise ja -tegutsemispaik vajab rohkem kogukondlikku lähenemist, et tegevus noorte ümber oleks terviklik.

Üks arengusuund Rõuge vallas on viia noorsootöö edaspidi rohkem koolikeskkonda. Noorsootöö koolis ei ole formaalhariduse dubleerimine, vaid selle sisuline täiendus: turvalise, toetava ja paindliku keskkonna loomine, kus arenevad suhtlusoskus, eneseväljendus, koostöö ja ettevõtlikkus. Meie uus lahendus ühendab n-ö kogupäevakooli ja noortekeskuse: nii saavad sündida algatused, ideed, projektid ja kogemused, mis seovad õppetundides saadud teadmised, kogemusõppe ja kogukondlikud ressursid.

Teine oluline suund ja üha nähtavam osa noorsootööst on erivajadustega noorte toetamine. Igal noorel sõltumata tema eripäradest peab olema võimalus kasvada, areneda ja osaleda kogukonnaelus. Selleks peab vald teadlikult ja sihispäraselt panustama. Olgu selleks erialase pädevusega tugipersonali olemasolu, spetsiaalselt kohandatud tegevused, sensoririkkad ruumilahendused või lihtsalt rohkem mõistmist ja paindlikkust. Noortekeskus saab muutuda

kohaks, kus erivajadusega noor tunneb end oodatuna ja kaasatuna.

Kolmandaks vajavad tähelepanu noorsootöötajad ise. Peame ka mõtlema, kuidas väärtustada noorsootöötajaid. Sageli sõltub noorte vaba aja kvaliteet noorsootöötaja initsiatiivikusest, leidlikkusest ja valmisolekust panustada

rohkem, kui ametlikult ette nähtud. See töö pole mõõdetav töötundides või tegevuskavades, vaid vestluste sisukuses, kuulatud muredes ja toetatud noorte ideedes.

Noorte vajadusi ei saa näha ainult kulureana või toetuse küsimisena – nii jääb märkamata nende ideede tegelik väärtus: mõju noore inimese elule ja kogukonna arengule tervikuna. Noorsootöö peaks olema valdkond, kuhu vald investeerib teadlikult ja süsteemselt ja mis peamine – jätkusuutlikult! Kui soovime, et noored siia jääksid, siin looksid ja panustaksid, peame võimaldama neile õnneliku tegevuskeskkonda, kus nad tunnevad, et nende panus loeb. Aeg on mõtestada ümber, millist noorsootööd me vajame ja kuidas seda toetame. Mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes.

110

Katrin Tamberg-Tolk noorsootöötaja

115

Egle Kõva heaoludisainer

Egle Kõva: inimesed on meie suurim väärtus

Tervisliku elustiili entusiastina on mulle südamelähedane inimeste igapäevane heaolu: nii füüsiline, vaimne kui ka emotsionaalne. Igal inimesel meie vallas peab olema tunne, et teda märgatakse ja kuulatakse ning et tema vajadused ja toimetulek ei jääks tähelepanuta. Oluline on, et meil oleks piisavalt liikumis- ja treenimisvõimalusi, aga ka paiku, kus kogukonnad saavad kokku tulla, jagada rõõme ja muresid ning olla üksteisele toeks. Kolme poja emana pean eriti oluliseks, et just noori märgatakse ja toetatakse.

Meil on palju aktiivseid ja hoolivaid inimesi, kes suunavad iga päev oma aega ja energiat, hoidmaks elu meie küldes ja kogukonnades. Need inimesed on meie suurim väärtus: nemad hoiavad kodukandi elujõulisena. Nende

märkamine ja toetamine on väga tähtis. Oluline on pöörata suuremat tähelepanu nii noorte kui ka eakate toele, et keegi ei tunneks end kõrval jäetuna. Väikesed sammud inimeste heaolu suunas kasvatavad kokkuvõttes kogu valla tugevust ja elujõudu.

Me ise saame oma maailma muuta

Töotan turismiettevõttes müügiasistendi ja sotsiaalmeedia haldurina ning tegutsen ka mikroettevõtjana (Heaoludisainer OÜ), jagades toetumise- ja terviseteadmisi loengutes ja töötubades. Naise ja emana pean oluliseks, et mõtted ei jääks vaid sõnadeks: tahan olla ise eeskujuks ja tegutsejaks. Usun siiralt, et kui mina ise astun sammu parema maailma poole, siis just nii saabki maailm minu ümber muutuda.

Maria Reiljan-Pircher: midagi tuleb ka ise ära teha

Olen suurema osa oma elust olnud uhke Rõuge kui Eesti ühe edukama omavalitsuse üle. Olen olnud Rõuge noorteklubi liige ning rääkinis noortevahetustel käies alati oma toredast kodukohast.

Kahjuks olen viimaste aastate jooksul pidanud kurbusega tõdema, et kunagine õitsev vald on edukuselt hoopis pingerea tahaotsa vajunud.

Kuuldes erinevaid jutte inimeste rahulolematusest ja lugedes ajalehtedest artikleid, tekkis tunne, et midagi tuleb ka ise ära teha. Vaadates, kuidas muusikud ja telenäod suudavad

Riigikogus poliitikat teha, kujutan ette, et minusugune suudab ka seda õppida. Eesmärk annab tahtmise. Minu jaoks on oluline lähtuda iga inimese individuaalsetest soovidest, üritades leida kompromisse, mis sobiksid kõigile.

Minu jaoks on oluline, et vähemalt algklasside lapsed ei peaks liiga pikka kooliteed käima. Olen ise Rõuge Põhikoolis käies hommikuti pikki bussiringe sõitnud ja tean, kui väga see väsitab. Igal pool Eestis on puudu õpetajatest – volikogus olles tuleks kindlasti mõelda ja võimalusel ka teostada viise, kuidas õpetajaid ja tugispetsialiste Rõuge vallas hoida ja siia tuua nii, et nad siia ka jäävad. Moodsas hariduskeskkonnas tuleb minu arvates kindlasti tähelepanu pöörata haridusasutuste uuendamisele ja korrastamisele – atraktiivne töökoht meelkitab kindlasti siia ka töötajaid.

117

Maria Reiljan-Pircher õpetaja, eripedagoog

Selleks, et inimesed liikuma saaksid, on oluline, et valla teed oleksid korras ja hooldatud. Minu kodutee on ehe näide sellest, kuidas ühte teed hooldama ei peaks: pool teest on ühes kohas ära uhitud, kruusatee on pidevalt täis suuri lõokauke. Tuleb tuttav ette? Ükskõik, kas teed valdab vald või riik, tuleks tegutseda selle nimel, et inimestel on võimalus liikuda.

Rõuge Segakoori liikmena on minu jaoks oluline, et kõigil inimestel oleks võimalus osaleda kultuuriüritustel, mis võiksid toimuda üle kogu valla. Inimesed on loodud suhtlema, neil peaks olema selleks püsiv koht, kus käia, näiteks raamatukogud suuremate kantide keskustes.

Minu jaoks võib olla piisav kodu hobikorras puidust asjade nikerdamine, reisimine või aiandus ja seenelkäik, kuid igal inimesel on omad eelistused vaimse tervise

CV

- Kasvanud ja õppinud Rõuge vallas
- Erivajadustega laste õpetaja Võru Järve Koolis
- Tartu Ülikooli eripedagoogika magistriõppes
- Teadmised ja kogemused Austriast ja Inglismaalt
- Hobideks puutöö ja koorilaul

toetamiseks. Inimeste vajadusi tuleb kuulata ikka selleks, et vald Eestis heaolu poolest esirinnas saaks olla.

Kui Sind kõnetas minu arvamus valla tulevikust, siis kaalu valimistel kas minu või mõne teise minu nimekirjas oleva inimese poolt hääletamist. Valima minnes ei ole kellelgi midagi kaotada, pigem ainult võita.

113
Triinu Ülper
sotsiaalvaldkonna
spetsialist

Triinu Ülper: soovin kaasa rääkida valla tuleviku kujundamisel

Olen olnud sotsiaalvaldkonnaga tihedalt seotud viimased kaheksa aastat. Olen olnud Misso sotsiaaltöö spetsialist ja juhtinud sotsiaalkeskust. Vastseliina hooldekodus töötasin nii juhiabi kui ka sekretär-asjaajajana. Praegu töötan Rõuge vallavalitsuses perede tugiisikuna.

Oma loomult olen julge, tegutseja ja lahendustele orienteeritud. Kogemuste põhjal näen aina süvenevaid vaimse tervise probleeme nii eakate, tööealiste kui ka laste seas. Neid põhjustavad suurenenud hoolduskoormus, vähesed sissetulekud ja võlgnevused,

CV

- Perede tugiisik Rõuge Vallavalitsuses
- Pikaajaline kogemus sotsiaaltöös
- Seotud Rõuge ja Misso kandiga

elukallidus ja elukvaliteedi langemine, koolikiusamine ja õpiraskused.

Mulle on oluline inimeste heaolu ja turvaline elukeskkond. Viimase viie aasta jooksul on üle elatud mitmeid kriise, jätkuvalt püsib sõjaohu ja valla elanike arv on langemas. Elame muutuste tuules ning seetõttu soovin kaasa rääkida valla tuleviku kujundamisel ja otsuste tegemisel. Oma kogemusele ja teadmistele tuginedes soovin anda panuse sellesse, et meie valla lahendused aitaksid kaasa elanike vaimse ja füüsilise tervise parandamisele.

Peeter Tuusis: valla juhtimine olgu rahumeelne ja avatud

Olen üles kasvanud Rõuges, siin on möödunud suurem osa mu elust. Mõneks ajaks viis elu mind Tallinnasse, aga südames olen alati siia jäänud. Nüüd olen siia loonud oma pere: meie peres kasvab neli last. Siin on meie kodu ja kogukond.

Minu töö on seotud ehitusega. Teen nii uusehitust kui ka renoveerin vanu maju, viimane on mulle eriti südamelähedane. Vanade hoonete

112
Peeter Tuusis
ehitusvaldkonna
spetsialist

taastamine on nagu väikeste lugu-de elustamine – igal majal on oma ajalugu ja mulle meeldib sellele uus elu anda.

Soovin, et meie vald oleks rahumeelne, turvaline ja usaldusväärne koht, kus elada ja tegutseda. Omavalitsuse põhitegevused – olgu selleks talvine lumelükkamine või abi neile, kes seda vajavad – peavad kogu aeg ja kindlalt toimima. Vallavolikogu ise oma töökultuuriga saab pakkuda tasakaalu ja kindlust. Arvamuste paljusus ei välista rahumeelset koostööd. Isegi keerulisi küsimusi saab esitada rahulikult ja vastata küsija muret arvestades.

Nelja lapse isana mõtlen tihti sellele, kuidas arendada meie spordirajatisi. Kuidas saaks Rõuge staa-

CV

- Põline rõugelane
- Ehitaja ja vanade majade renoveerija
- 4 lapse isa

dionil rohkem võistlusi korraldada? Kuidas tuua Võrus toimuvad treeningud ka meie külade lastele ja täiskasvanutele kättesaadavamaks? Meil on palju spordipaiku, aga need võiksid veel rohkem elada ja võimalusi pakkuda. Olen tänulik kõigile, kes juba aktiivselt tegutsesid, ja usun, et vald saab neid inimesi julgustada ja toetada.

Me oleme alles õppimas elama laiendatud Nurisalu harjutusvälja

vahetus naabruses. Vallal on sellest tulenevalt kasutada raha, mida saab suunata kohaliku elu arenguks. On oluline, et selle raha kasutamine toimuks avatult, läbipaistvalt ja kaasavalt. Otsused peavad lähtuma pikaajalisest mõjust, ka ettevõtluse arendamisest. Elanikud peavad tundma, et nende ideedel on tähendus, nende osalus loeb ja iga algatus väärib jagamist.

Usun, et rahulik ja koostööle avatud omavalitsus on võimalik. Meil on kogukonnana olemas kõik eeldused, et teha paremaid valikuid ühiselt, kaasates inimesi, austades erinevaid arvamusi ja püüeldes alati lahenduste poole. Kui tahame muutusi, siis tuleb meil ka ise julgelt kaasa lüüa.

Ristsõna

Õige vastuse saatjate vahel loosime välja reisi kahele Brüsselisse, võõrustajaks europarlamenti liige Marina Kaljurand.

VÕIDA REISI!

Vastused saatke 25. oktoobriks 2025.a. e-postiga: lahendus@sotsid.ee või kirja teel: Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Toompuiestee 16, Tallinn 10137

	Kaksik-	...reaktsioon	Riigiaktsia-selts	Amper	SDE: langema peab toidulips					
Kerge keldrita puitehitiselamu											
Meeleline himu				Meheisa ...marssal (Liivi Ordu kõrgem ametisik)							
Esiklaps SDE au-esimees (pildil)											
2 x täht			Aitamine Lääne-Eesti vee-rohkeim jõgi								
Veregrupp		Vaata! Öise vahtkonna liige V.-Roomas				Eesti Muinsuskaitse Selts	Euro-parlamendi saadik (pildil)	Kelvin		Pard	
Viinamari (itaalia k.)				Maitse					Tund SDE saavutus 2022. aastast - ... tagab hooldekodu-koha		
Ristamisipanema				Järglased				Per annum Tamm (inglise k.)			
VASTUS											
Sirje							Naisenimi				
Veelind						Valgustatuse mootühik Jutu-ajamine	JO...-MI				Korvpallur
Lennukimark			Endine näitleja ...-kiri					He, she, ... Mees (soome k.)			
North		Händikäp				Armastusjumal Kreeka täht					
					Värvus						
					Tõnu Önnepalu alias Emil ...				Jood	Suurvõistlus	
					Linnaosa			...tõlv (hundinui) Tihumeeter			
					Emane lammas			Mister			
					Samuel						
ristsonad.ee											
Nutif											